

אדולף אייכמן, עד ההגנה הראשון על עצמו, פותח את פיו ומסביר את עצמו

נאצי נשאר נאצי



אלה. הוא יודע: גורלו של אייכמן מונח ב-1418 המיסמכים שהוגשו על ידי התביעה. כמעט כל המיסמכים האלה באו ממקור נאצי, ואי אפשר לסתורם. הסניגוריה יכולה רק לנסות להסבירם בדרך משלה, ל-שבץ אותה בתמונה כללית אחרת. על כן שרר סרבציוס היסטוריון גרמני צעיר, שישב בחודשים האחרונים בגרמניה והיכיר מסה על התקופה הנאצית, ברוח המתאימה לסניגוריה. יתכן שיש בכך נקודה של כוח, כי התביעה הכללית לא גיבשה שום תמונה כוללת של התקופה הנאצית, חוקיותה הפנימית והחיצונית. זו חולשתה.

המזחמה הכפויה

אם נשאר אדולף אייכמן נאצי עד היום? זאת אולי השאלה האישית היעיקרית, שהשופטים, המשפטנים והציבור מחפשים לה תשובה. דקות מעטות לפני שקם אייכמן להעיד, הגיש היועץ המשפטי את מסמכיו האחרונים. גם הנה הם: קטעים מתוך שיחתו של אייכמן עם העתונאי וילם זאסן בארגנטינה, כשנתיים לפני החטיפה. בקטע אחד מדבר אייכמן על סגנו לשעבר, קרומאיי, שאמר בשעתו ליואל בראנד כי אייכמן גרוע משאר קציני הס.ס.

אייכמן רגז על קרומאיי. בכעסו אמר ש"יתכן כי קרומאיי הוא שהפריע לו לבצע ב"שלמות את גירוש יהודי הונגריה. בגלל כשלון זה, נתון כיום העם המגיירי ל"טרור של שוטרי חרש יהודיים...". ובמקום אחר: "בעזרת קרומאיי רוצים היהודים להעלות את מספרי ההשמדה למיליון, כדי לסחוט "מיליארדים נוספים של שילומים". זה דיבורו של נאצי — תריסר שנים אחרי התאבדותו של היטלר.

ביושבו בתא הזכוכית השתדל אייכמן לתאר את עצמו בצבעים אחרים. אך פה ושם משיך הצבע השחור של הס.ס. לבצבץ. דווקא באותם פסוקים בהם הוא טוען כי לא היה אנטישמי כלל כאשר הצטרף למפלגה הנאצית, שנתיים לפני שעלתה לשלטון. "אי-אפשר היה לצפות מראש כי כתוצאה מהנצחונות הראשונים המהירים במלחמה, שנכפתה על גרמניה, תגיע ההנהגה לכלל מסקנה שהיא כליכולה ואין לנצחה, ו" שתעבור לאמצעים הנוראים והאחיליים". המלחמה שנכפתה על גרמניה! — רק נאצי מובהק עד לשד עצמותיו יכול להפיץ ליט מילים אלה בשנת 1961. אחרי 17 שנה בהן יכול גם הגרמני המרומה ביותר לעמוד על השתלטות העניינים שהובילה למלחמת העולם השנייה.

קנוניה עם קצין ס.ס.

עצם הפענונת של אייכמן, בשעתיים ראשונות אלה, אינו חדש. הוא חזר עליהן פעם אחר פעם, בפני העתונאי זאסן, בפני הפקד לס ובזכרונותיו. הוא הצטרף למפלגה הנאצית מפני שזו לחמה בתכתיב של וורסאיי שקרע שטחים גרמניים מעל גרמניה. היטלר ניבחר לתפקידו באורח חוקי, על-ידי העם הגרמני. הוא, אייכמן, רצה להשתחרר מתפקידו בגסטאפו ולהגיע אל החזית — ולצורך זה עשה קנוניה עם קצין הס.ס. הקרוב שהעניק לו דרגה של סגן-משנה ביחידה לוחמת זו. אך ללא הועיל.

הוא היה ציוני אמיתי ורצה להשיג תמיד אדמה מוצקה מתחת לרגלי היהודים. הוא השתדל להקים מדינה יהודית במאד-גאסקאר, כפי שרצה גם הרצל.

הוא סלד מטבעו מפני אמצעי אלימות ואי-צדק. ולראייה: כשרצה ללמוד עברית, הוא לא ביקש מן הגסטאפו לאסור רב יהודי, אלא התעניין ככלל אורח הגון כמה עולים שיעורים פרטיים, וביקש הקצבה של שלושה מארקים כדי ללמוד אצל הרב. לא היתה לו שום עמדה מיוחדת במסגרת הליכה הראשית לבטחון המדינה. בסך הכל היה ראש מדור קטן, אחד מיני רבים. שמו מופיע על מיסמכים כה רבים רק כדי להחיש את הטיפול במיסמכים אלה. מילר, התעניין בכל פרט ופרט בעצמו. מילר, ראש הגסטאפו, ידע את הכל, ואי-

דולף אייכמן קם בתאו, עמד זקוף ומתוח, כמעט כפוף אחורה, כדרכו של חייל גרמני. הוא הרים את יד ימינו, כששתי אצבעות מזדקרות כלפי מעלה, בדומה לצופה הנודר את נדרו. הרגע הגדול של המשפט הגיע — אך בדרך מקרה, לא עמד הצלם הרשמי ליד מצלמתו.

המשלם הביא את הברית החדשה. אולם אייכמן לא הגיח את ידו. "אינני שייך לשום מסגרת כנסייתית", אמר, "אך אני מאמין באלוהים!" (ראה עמודים 76).

אב בית-הדין הגיח לו לקבוע בעצמו את נוסח השבועה המחייבת אותו.

סוף-סוף, בישיבה ה-75 של המשפט, בי שעה 11:30, פתח אדולף אייכמן את פיו. האולם היה מלא עד אפס מקום. האיש ש"מיליונים רעדו מפניו, עמד לומר את דברו. כעבור שתיים וחמש דקות נסתיימה ה"ישיבה. כאשר צעק השמש שלמה: "בית המשפט!" קם הקהל רק ממחצית הכסאות. המחצית השניה היתה ריקה במשך השעתיים ירדו העתונאים לשתות קפה במסעדה או ללגום סודה-יוסקי בבר. הקהל הלך הביתה. כוכב ההגנה נכשל.

הצחוק אבד לנצה

שאלה אחת. סיקרנה מראש את הכתבים הוריים: האם יעיד בישיבה או בעמידה? האם יורשה לו לשבת? באם כן, האם יתיר על זכות זאת וישאר בכל זאת עומה, בקומתו הזקופה של קצין גרמני? הכתבים התאכזבו. אב בית-הדין הציע לו לשבת, ובלי כל היסוס חזר אייכמן לכסאו. המתח הדראמטי פג. אפשר היה לחשוב כי פקיד-האוצר מוסר ערות טכנית על דרך פעולתו של אגף מסי-המותרות.

אך מי שלמד להכיר את אייכמן, ידע כי הוא מתוח מאוד. ללא הרף עיזת את פיו, דהף את לסונו לתוך לחיו הימנית, בצורה האופיינית לו. בזכרונותיו כתב כי העזיזות עצבניות אלו דבקו בו מן היום שראה לראשונה את ההשמדה ההמונית בפולין, כאשר אבד לו הצחוק לנצה.

הוא דיבר כפקיד. קולו היה קפדני, אישי, כדרך פקיד המכתוב מיכתב. משפטיו נטו להסתבר, אך הוא הוביל אותם עד הסוף. הפה — פקידותי, יבשה, עניה. פה ו"שם הפליט מלה שדוערה, השכלתו הנמוכה. כאשר אמר "פרואיי", במקום "ורסאיי", דברו על חווה-השלוש ששם קץ למלחמת העולם הראשונה.

הדיבור — דיבורו של אוסטרי, המשתדל לדבר את הגרמנית הנהוגה בגרמניה הצפון-גית. הריש קסוחה כמו אצל היטלר עצמו.

הקורבנות מוזר הרודן

אומנם, איש זה דיווח להיטלר, ל-היידריך, לקלטנברג, קשה לתפוס זאת — אך איש זה, בן המישים והמש בכך ה"כל הכיר אישית, דיבר אישית, עם אותן דמויות אפלות ומחלחלות שהרעידו פעם את העולם ואשר דור חדש רואה בהן שמות היסטוריים כמו אנטיכוכוס או טיטוס. רק שש עשרה שנים קצרות עברו מאז התמוטט הרייך השלישי, מאז חדלו המשר-פות להפליט את העשן המהול באפר אדם, מאז התגלגל על גלי האתר הקול הייסי טרי של הפיר. עולם אחר — והנה יושב ומעיד בתא הזכוכית האיש המהווה קשר חי בין העולמות.

הדוקטור רוכרט סרבציוס עצמו ניסה להצביע על תהום זו, כאשר קם וביקש להקדים לפרשת הסניגוריה כמה הערות, שתורגמו מראש לעברית ספרותית: "במשפט זה עומדים שני עולמות זה למולו של זה. עולמם של נושאי הסבל, ועולמם של בעלי השררה, הקורבנות, מנגנון הרודן. מעמקים מכאן, ורום בהים מכאן. ואין עולם הקיסרים יודע דמע. מנגנונו של הרודן יתואר על ידי ה"סניגוריה. כן יתואר המעמד אשר היה ל"נאשם במסגרת מנגנון זה. הסניגוריה תראה כי שיורו של הנאשם אל תוך רדיפות ה"יהודים נבע בהכרח מהנחיתה של הנהגת המדינה בשטח המדינה, וכי מבחינת הנאשם היתה זאת גם תוצאה בלתי נמנעת". לא הביטח הדעת אומר סרבציוס מילים

אייכמן אשיב לשופטים, בשעת מתן עדותו בכית-האשפת

אייכמן עצמו מתעורר לחיים רק כאשר הוא מגיע אל השטח החביב עליו באמת: המנגנון. כאן דיבורו שוטף, כמעט נלהב. הוא מתאר בהרחבה ובאהבה איך עובדים מכתבים ממחלקה למחלקה, כיצד היו ה"מחלקות השונות משובצות בחקן, מה היו סמכויות של כל מדור ומדור.

הוא מצטט על פה את מספרי המיסמכים השונים. הוא חוזר לעולמו — עולם התיקים והניי-רות, עולמו של המנגנון האפור, האלמוני, שהשמיד מיליונים באותה יסודיות שיגרתית כמו שדאג לחיטוי המדים של אנשי הס.ס.

אפשר היה לעשות מאומה אלא כרצונו. כאשר ביקש מפקדו להעלותו בדרגה, הרי כתב שהוא מצטיין ב"קשיחות", מכיוון שזו היתה הנוסחה המקובלת, שהיתה מוד"פסת בטפסים מוכנים מראש. הוא עצמו לא היה קשוח כלל וכלל. וכן הלאה, וכן הלאה.

חזרה לעולם התיקים

ל זה משעמם, בלתי משכנע, אף כי חלק מן הטענות בודאי נכונות מבחינה פורמאלית גרידא.